

Cuprins

Prefață de Mihai Ene	9
De ce <i>Tango în oglinzi</i> ?	13

1. PLECAREA

Magazinul de visuri	19
Dar să nu spui	25
Eu nu mai pot să te iert	28
Noaptea celor singuri	32
Critical Ops	38
Prima scrisoare către fiul meu	41
Și am așteptat să vină noaptea mai repede	46
Suntem bătrâni, dragostea mea	50
Nu ești ultima mea frunză	55
Doamne, fă să nu mă asculte!	65
Mi-l imaginez cu vișine	72
Un decor care te-a iubit	74
Iad și crini	80
Plecarea	83
Am murit o singură dată	88
Te-am iubit aproape mult	92

O cunosc după albastru	97
Ziua de început de sfârșit	101
Eu aveam în mână o scoică	106
Și într-o zi n-ai mai fost	109
Te urăsc fiindcă te iubesc	113
Acum sunt mai bătrână decât tine	118
Ultima scrisoare către fiul meu	123
Eu sunt Mira	128
Dansează, Domnule, dansează... ..	132
Ce frumoasă am fost!	136
Leandru, apă și nisip în vânt	139
Întrebare pe obrazul pământului	149
Îmi lipsești, băi!... ..	153
Ca o rufă uscată deasupra visurilor tale	155

2. GOGOȘI LA LIGHEAN

Hamalul	165
Gogoși la lighean	167
Magic Gardens	170
Leonard	172
Îmi amintesc lucruri care nu mai există	174
Roz	176
Blajina	177
Trei felii	180
Pomana	182
N-am avut niciodată	185
Ploile nu sunt infinite	188
Parfum	190
Veganii și mâncăii	192
Emirate	194

Câți stenici, vegani, longevivi	196
Între snob și grobian	197
Made in Romania	198
A fi bătrân	200
Artista și prostituția intelectuală	202
Oculta	204
Învățători, înțelepciune, secrete	206
Prietenie sinceră	208
Hore cu ștaif	210
Miniatura, broderia fină	212
Voluptatea zilelor gri	215
Băiatul care ne servea la masă	216
Dacă floarea de tei	218
Va înflori, știu sigur	220
Nostalgicul perfect, sau ț-ai dracu' să fiți!	222
Sunt, de cele mai multe ori, câte patru	228

3. FILME IDEALE

Filme ideale	233
Lidl Balș versus Versailles	238
McDonald's	241
Restaurant oltenesc	244
O plăcintă cu bucluc	246
Geta & geții	249

Prefață

de Mihai Ene

Autoare a mai multor volume de versuri, Camelia Radulian cochetează de ceva vreme și cu publicistica și proza scurtă, contribuind cu texte atât pe blogul personal, cât și în diverse reviste literare. Astfel, tranziția destul de dificilă în multe cazuri dinspre poezie spre proză s-a făcut oarecum firesc, Camelia Radulian fiind deja o scriitoare versatilă, care-și poate adapta destul de ușor stilul și a cărei scriitură a reușit să-și creeze propria amprentă.

Volumul de față, cu un titlu simbolic incitant, dar înșelător, asupra căruia vom reveni, *Tango în oglinzi*, reunește mai multe texte de proză scurtă, observație și atitudine, grupate în trei secțiuni diferite. Prima dintre ele este și cea mai consistentă, se numește „Plecarea“ și cuprinde o serie de proze scrise la persoana întâi, care surprind diverse instantanee de viață sau povești ale personajelor care se confesează. Cele mai multe texte vorbesc despre relația destrămată dintre două persoane, soți ajunși în impas,

părinți și copii despărțiți de distanțe sau timp, existențe anodine și iubiri imposibile sau dureroase, comportamente toxice, bărbați și femei prinși în caruselul unei realități deficitare, învinși, resemnați sau care mai păstrează rezerve iluzorii de speranță. De la magazinul nonstop sordid la azilul deprimant, de la case stăpânite de singurătate la suflete golite de sens, aceste proze surprind o lume aflată în dezagregare, atinsă de boala timpului care descompune. Sentimentul este unul dezolant, de melancolie sau nostalgie, al unor suflete înjumătățite, rănite, care au început să putrezească.

Cele mai importante teme recurente aici sunt părăsirea, abandonul, solitudinea chiar și în doi, dar mai ales trecerea timpului și bătrânețea aflată în diverse stadii, de la cele incipiente, la cele care anticipează sfârșitul. De altfel, moartea este și ea prezentă, resimțită ca o certitudine apăsătoare sau ca o realitate proximă. Personajele aduse în prim-plan sunt de condiții diverse, mai ales modeste sau medii, dar toate au în comun această criză existențială pe care circumstanțele o provoacă sau o acutizează. Camelia Radulian surprinde foarte sugestiv, cu un realism feroce și o cruzime hiperrealistă, aceste situații de multe ori fără ieșire. Cu o conștiință acută a scriiturii și un rafinament stilistic indubitabil, autoarea le dă personajelor sale un glas aparte, limbajul și personalitatea lor armonizându-se perfect, astfel încât din doar câteva pagini cititorul să poată să simtă și să refacă o întregă existență și să perceapă în mod esențial natura dramei aceluia personaj. „Dosare de

existență“, cum voia Camil Petrescu, dar și „felii de viață“ hiperrealiste, cărora autoarea le dezvăluie și potențialul poetic, prozele Cameliei Radulian din secțiunea „Plecarea“ construiesc destine recognoscibile, pun probleme grave și ridică întrebări angoasante legate de trecerea dizolvantă a timpului și pentru care omul, „Ființa-întru-moarte“ (*Sein-zum-Tode*), așa cum o numește Heidegger, nu a găsit încă nicio soluție.

Partea a doua, cu un titlu intenționat derizoriu și care poate trezi nostalgii, cu gogoșa în rol de soră mai modestă, dar la fel de puternică, a rafinatei madlene proustiene, „Gogoși la lighean“ cuprinde texte mai degrabă autobiografice sau de atitudine, de observație contemporană. Dacă în prima secțiune vocile aparțineau unor personaje multiple, acum personajul este unic și asumat auctorial. Mai scurte și uneori mai percutante, aceste texte ne poartă dinspre universul intim, uneori cu trimiteri la copilărie, înspre locuri exotice și lumi diverse, cu realități ale căror frumuseți și paradoxuri trebuie descoperite. Cititorul poate fi sau nu de acord cu pozițiile, observațiile și comentariile autoarei, dar nu va putea ignora temele în sine, uneori textele incitând la reacție.

În fine, a treia parte, cea mai scurtă, dar și cea mai ludic-amuzantă, intitulată „Filme ideale“, de fapt ficțiuni ironice sau notații caragialești, amintind de celebrele „Momente“. Aici, asistăm la transformarea carnavalescă a lumii, cu tot cu limbajele ei colorate sau tipice, cu realitățile care sfidează reprezentările convenționale ale

cotidianului. De altfel, există permanent o încercare de a provoca și depăși aceste convenții în prozele Cameliei Radulian, fie că e vorba despre clișee literare, psihologice sau mentale. Uneori ficțiunea o ia înaintea realității, alteori viața trebuie privită în față fără menajamente, iar adevărurile dureroase și inconfortabile trebuie enunțate, poate și pentru a încerca să mai salvezi ce mai e de salvat.

Titlul, *Tango în oglinzi*, spuneam că poate fi înșelător, te poate trimite la un dans încărcat de tensiune erotică sau unul studiat în oglinzile care îl reflectă și în care partenerii își pot urmări și perfecționa mișcărilor. Mai mult decât atât însă, în prozele sale, Camelia Radulian evocă un spectru larg al umanității, de la dramele sale cotidiene la carnavalul care poate aduna laolaltă sublimul și grotescul, rafinementul și kitsch-ul existenței. De altfel, ea pare fascinată de acest spectacol al universului „omenesc, prea omenesc“, pe care-l savurează cu o privire lucidă, în spatele căreia totuși se profilează o imensă empatie, chiar și atunci când ironia și deriziunea stăpânesc viziunea textului.

Fie că dă glas unor personaje de la periferia realității și a timpului, fie că își asumă rolul confesiv sau de observator, fie că pur și simplu se joacă de-a literatura și realitatea, Camelia Radulian păstrează în subsidiar o preocupare fundamentală pentru autenticitate și o iubire mărturisită permanent pentru diversitatea lumii. De aici franchețea și dramatismul, de aici destrămarea iluziilor, dar și construirea unui imperiu al posibilului, al visului și al nostalgiei.

De ce *Tango* în oglinzi?

Pentru că ador oglinzile. Le port cu mine, mă înfășor în ele, privesc în ele, prin ele, dincolo de ele, mă ascund în ele. Asemenea tuturor.

Nu știi să existe în această lume un cuvânt sau un obiect cu mai multe și mai profunde semnificații. Cerul, de pildă, e o oglindă. Foarte sus, îl atingi doar cu gândul sau cu visul, dar niciodată nu-l poți avea în casă, pe perna sau la masa ta. Ceea ce îți se proiectează sau proiectezi în oglinda cerului e deseori diferit de realitate sau e doar amară iluzie, însă fascinația înaltului, a evadării din ceea ce ai și ești poate fi singura cale de a face mai suportabil prezentul.

Apa, și ea, e o oglindă, fie un freamăt de neliniști în marele adânc al oceanelor, fie un calm care ascunde ademenitoare riscuri, în lacuri, fie o neînsemnată și inofensivă urmă de rouă, pe o frunză. Dar, oricât de mică, oglinda apelor pământene reflectă întregul cer, întregul sus, întregul vis, întregul inaccesibil. În plus, poți atinge această

oglinďă, o poți strecura printre degete, o poți sparge în mii de stropi, e versatilă, e a ta. Te poți adânci și poți pluti în ea.

Captivi la mijlocul drumului dintre cele două oglinzi esențiale, între cer și pământ, pendulând mereu între emoții, între realitate, iluzii și năzuințe, între dureri și bucurii, între înalt și adânc, între zbor și limitare, sacru și profan, oamenii, cu toate eurile lor interioare, sunt și ei niște oglinzi, cele mai complexe și mai tulburătoare, în care percepțiile despre sine și despre ceilalți se întrepătrund și se influențează reciproc, creând un joc de proiecții, reflexii și reflecții.

Mult dincolo de a fi doar o suprafață reflectorizantă, oglinda e un portal identitar, un instrument de autoanaliză și, uneori, de autoamăgire, cum o întâlnim încă din *Metamorfozele* lui Ovidiu, sau în *Manuscrisele de la Marea Moartă*, unde apare ca un instrument esențial pentru explorarea sinelui și a relației sinelui cu universul.

Iată, în plus, de ce oglinda:

Oglinda e deseori martorul tăcut al eului nostru autentic, netrucat, revelând stări angoasante, teratogene, nămoluri, furii, frici și răni supurânde, pe care tindem să le îngropăm cât mai în adânc în ființă, dacă nu cumva le fardăm, deseori prea strident, de ochii devoratori ai lumii.

Îmi țin mereu cu mine, pe lângă o mică oglindă de poșetă, cele șapte oglinzi eseniene, pentru a nu uita că durerile și bucuriile celorlalți există, sunt răvășitoare, ori cât ar părea de neînsemnate, îmi seamănă, mă aseamănă lor, și că, mereu, ceea ce vedem în ceilalți e și o parte din

ceea ce suntem, după cum toate ale noastre, bucurii, necazuri, mizerii, ironii, banalități și inconsistențe, sunt o parte esențială și mereu fascinantă din univers.

Oglinzile și tangoul par, la prima vedere, două concepte din lumi diferite: unul mai ales spiritual și introspectiv, celălalt – o expresie a trupului purtat de voluptate, ritm și instinct. Mai ales carnal, fizic.

Împletirea lor mi se pare nu doar firească, ci reflectă chiar privilegiul pe care ni l-a oferit această viață, acela de a dansa cu durerile, așa cum dansezi cu bucuriile, cu victoriile, la fel de pasional și tandru cum dansezi cu eșecurile, cu râsul, așa cum dansezi cu plânsul. Pentru că nimeni nu poate fi numai al înaltului ori numai al adâncului, nimeni nu rămâne ancorat într-o singură stare sau într-o singură emoție, cu toții cunoaștem și oglindim o diversitate colosală de nuanțe, unele poate chiar în total dezacord cu oglinda pe care dorim sau ne străduim s-o arătăm. Totuși, ambele, și tangoul, și oglinda, sunt un joc al reflectării, un dialog între ceea ce este vizibil și ceea ce rămâne ascuns în adâncurile ființei.

Încercând aici un dans prin relieful accidentat și imprevizibil al sufletul uman, urmărindu-i multe dintre nuanțe și ipostaze, am găsit un ghid minunat în cele șapte oglinzi eseniene, care dezvăluie nu numai ceea ce dorim să vedem, ci și ceea ce trebuie văzut, acceptat, iertat și înțeles în urma limitărilor de tot felul ale vieții, amputărilor sufletești, refuzurilor noastre de a accepta structura mozaicală a propriului sine și a celorlalți.

Tangoul se alătură titlului nu doar prin simbolul unui dans al armoniei și al pasiunii, ci și ca o încercare de a îmbrățișa ceea ce am negat prea mult timp, ca o artă a renunțării la control, ca o acceptare a imperfecțiunilor și pendulărilor noastre între important și derizoriu, infim și colosal, patetic și impasibil, rece și cald, vesel și trist, acceptând că suprema frumusețe a vieții nu vine din perfecțiunea ei statică, ci din complexitatea și diversitatea ei, din frenezia cu care se transformă, vibrează, dansează și își modifică pașii.

Tangoul și oglinzile sunt, în esență, două fețe ale aceleiași medalii – un dans între suflet și reflectarea lui în lume. Astfel, privim nu doar în oglinzile exterioare, ci și în cele interioare, recunoscând că fiecare mișcare ne apropie de propria esență. Viața, asemenea tangoului, este un dans continuu, fluid, mușcat sau poticnit, iar în oglinzile ei descoperim ceva mai mult despre cine suntem cu adevărat și de ce, până la ultima suflare, trebuie s-o dansăm, s-o trăim nu perfect, ci liniar.

1

PLECAREA

Magazinul de visuri

Sunt Cristina. Am douăzeci și șapte de ani și Facultatea de Management, la particulară. Vând la un nonstop și fac curat prin magazin. Descarc duba cu marfă. Fac de toate.

Sunt mică, am un metru cincizeci. Dar pot să ridic. Pun stivele cu sticle mai aproape de ușă, dacă mi-e prea greu sau dacă mă taie la mână. Am fost slăbuță de când mă știu. Tata spunea că nici la câini nu sunt bună de dat, că n-au ce alege din mine.

Când eram copil, făceam în fiecare iarnă pneumonie. Primăvara, făceam alergie de la puful de plop și mă sufo-
cam. Acum, nu. Acum mi-e bine. Dar am rămas mică. Sunt plăpândă. Uneori mi se crapă mâinile de la detergent. Îmi place să-mi dau pe mâini cu Nivea albastră. Îmi place mult, miroase a parfum bun. Îmi place și că e ieftină. Mama se dădea pe față cu Nivea albastră. Avea pielea moale mama. Poate de asta îmi place, că îmi amintește de ea. Mama mea era o femeie foarte frumoasă. Eu nu am piele așa frumoasă ca mama. Nici nu sunt așa de inteligentă ca ea.

Uneori spăl mezelurile de mîzgă. Așa îmi cere șeful. Asta e o treabă foarte riscantă, fiindcă poate veni oricînd cineva în control. Le dau cu ulei. Dacă mai put, le dau cu condimente pînă zici că abia le-am primit. Fac asta noaptea, cînd toți dorm și trecătorii nu mai au chef să cumpere altceva decît băutura. Țin mereu o găleată cu apă și oțet sub tejghea, pentru mezelurile care capătă mîzgă. Mi-e mereu frică și îmi bate inima foarte tare cînd curăț mezelurile. Cufund cîrnații și salamul în apa aia. Le frec cu un burete de vase pînă nu se mai lipesc de mînă. Fac totdeauna ce mi se spune. Uneori mi se face silă de la mirosul ăla și nu mai pot să mănînc nimic două zile. Nu e grav, asta e!

Noaptea, ascult muzică pe telefon, să nu mă ia somnul în magazin. Mi-e frică de tiriștii beți. E un han al lor chiar peste drum, în care șoferii opresc să doarmă. Sunt multe curve pe lîngă han. Unele sunt mai mereu pe bordură. Vin la mine și își cumpără gumă de mestecat și câte un spray. Îl împart între ele. Se spală cu apă minerală la subraț și se șterg jos cu șervețele umede. Dacă se plictisesc, dau muzica tare și dansează. Au un radio mic. Sunt trei. M-am și împrietenit cu una, Alexandra. Vorba vine împrietenit. Dar o mai ascund în magazin cînd trece razia. Are un copil cu un tirist. Copilul are o pată vineție pe obraz și o mînă panaloagă. Așa l-a născut. Nu știe al cui e. Îl trimite cu țigani la spălat de parbrize și se duce să îl ia cînd pleacă de la produs. Fac și ei ceva bănuți, trăiesc. Și-a cumpărat un iPhone și stă mereu pe Facebook. E haiosă

Alexandra. Are un răs de mori. Râd și eu cu ea, că spune bancuri deocheate și își bate mereu joc de clienți. Îi face de rahat pe toți. La început, îmi era cam scârbă de ea. Acum, nu. Uneori mai mâncăm ciocolată împreună. Are suflet bun. Mi-a spus odată că viața e mai curvă decât ea. Venise bătută, o târâse unul de păr și îi dăduse cu pumnul în gură, de-i făcuse praf buzele. Abia vorbea, era umflată toată. Mai venea uneori bătută, dar niciodată n-am văzut-o așa. Din ziua aia, parcă am început să țin la ea.

Mi-e în general frică de hoți și de bărbații beți. Bărbații care merg în gașcă ori bărbații beți îți pot face mult rău. De multe lucruri mi-e frică. Așa sunt de când mă știu. Mi-e frică să nu rămân fără serviciu. De-asta mi-e cel mai și cel mai frică.

Iarna e foarte frig la noi în magazin. Patronul nu ne lasă cu reșouri. E un om rău. Mama ar fi zis hain. Dar nimeni nu mai zice azi hain. Nu ne lasă nici cu mănuși. Mi-a tăiat de două ori din salariu: o dată că am aprins reșoul, altă dată că am aruncat niște salam rânced la câini. Atunci m-a și plesnit peste față. Mi-a fost mai mult rușine decât m-a durut. Zicea că nu-l spălasem bine. Nina m-a învățat cum să-l spăl. Nina trăiește cu patronul. Vinde și ea, dar nu lucrează niciodată noaptea, că e femeia lui. Dar eu nu mă supăr. Nina e frumoasă și are un bărbat șofer. Se înțeleg bine. Mai scapă și ea la bărbați, dar are grijă de copii. Are și bărba-su pe una prin nu știu ce oraș, nu mai țin minte cum i-a spus. Dar amândoi sunt pentru copii și casă. Aș vrea să am viața Ninei. Nina pleacă în fiecare vară

pe litoral în Bulgaria sau Grecia. Pune poze așa frumoase pe Facebook!

Eu n-am bărbat. N-am avut niciodată. Sunt virgină. Nici n-am timp de aiureli. Ies la opt dimineața, iar ziua următoare dorm până la unu, că la cinci intru iar de serviciu. Dar măcar am de lucru. Trei ani n-am găsit mai nimic și aveam scandal acasă, cu tata. Mai lucram cu ziua la spălat vase, pe unde apucam. Tata mă beștelea că stau, spunea că sunt putoare și că i-am mâncat banii. Pe de-o parte așa era, că m-a ținut în facultate, așa cum e el. Particulara e scumpă, dar era păcat să n-o fac. Profesorii aproape că ne rugau să mergem la examene. Ne-au trecut pe toți, mai mult pe hârtie. Am fost la cursuri doar de câteva ori, cu Miruna, o fată care s-a măritat în Italia și n-a mai venit din anul doi. De fapt, din anul doi n-a mai prea venit nimeni pe la școală. Nici nu prea mă dau eu cu cartea. Noi o ducem cam greu, nu suntem bogați. Dar nici ultimii săraci nu suntem, mulțumesc lui Dumnezeu.

Știu că unii spun despre mine că sunt proastă și urâtă. Urâtă, poate chiar sunt. Îmi pare foarte rău că sunt așa. Mă uit și eu în oglindă și nu-mi place de mine. Uneori, îmi vine să plâng, uneori parcă mi-e milă, alteori îmi vine să mă iau de păr și să mă dau cu capul de toți pereții. Mama mă întreba mereu când am de gând să mă mărit. Parcă eu n-aș fi vrut să fiu măritată până acum! În facultate, n-am găsit. Toți erau cu cineva. Știu că le era rușine să iasă cu o sașie. Și mie îmi e de multe ori rușine că sunt sașie. Aș vrea să am bani să mă operez

la ochi. Am auzit că poți să scapi de ochelari și de strabism prin operație. Tare mult aș vrea. Poate atunci o să mă mărit și eu. Poate o să am și eu un iubit, chiar urât să fie. Poate, cândva...

Bărbații beți mă înjură dacă nu mai am țigări de-ale lor pe raft. Unul mi-a zis odată: „Fă, chioaro, da' tu ce mama dracu' ai în magazinul asta? Țigări n-ai, aia n-ai, nici țâțe n-ai! Dă-te dracu' de-aci de haia!“ Asta a fost în prima mea săptămână de lucru. Eram proastă, mi-au dat imediat lacrimile și mi-a fost foarte frică. Am început să tremur și am vrut să fug, dar n-am fugit. Am rămas acolo și ei au râs foarte mult de mine și au cerut rachiul. Mi-a lăsat unul totuși un leu ciubuc. Nina mi-a spus să nu mai plâng niciodată pentru ce spun bărbații. Multe lucruri bune m-a învățat Nina. Pe ea n-o înjură nimeni. Doar o mai plesnesc uneori peste fund sau o ciupesc de sâni, iar ea râde. Toți bărbații îi lasă Ninei ciubuc. Dar Nina e o femeie frumoasă, are noroc.

Acum nu mă mai întrebă nimeni când mă mărit. Unii îmi spun că dracu' mă mai ia. Doar mama mă întreba, până să moară. I-am făcut luna trecută pomană de un an. Tata n-a venit, a zis că nu îngrașă el popii și milogii. S-a dus singur la cimitir, după aia. Cel puțin, așa mi-a spus. Tata mereu înjură popii. Frate-miu mi-a trimis o sută patruzeci de euro din Spania. Am fost în culmea fericirii. Douăzeci de euro i-am pus în caietul meu cu bani. Nu i-am spus niciodată tatei de caietul meu. Am trei sute cincisprezece euro strânși acolo. E averea mea.

Acum două zile am văzut copii cu cireșe pe stradă. I-am văzut printre zăbrelele geamului de la magazin. Cam acolo îmi fac veacul. Nici n-am știut că a și venit vremea cireșelor. Mi-am luat și eu două grămezi, în drum spre autobuz. Nu-s așa bune, abia alea din iunie au gust. Dar a fost o zi așa de frumoasă! M-am plimbat mult prin piață și mi-a fost bine. Era soare. Am vorbit cu două femei care vând usturoi uscat și țelină. Mi-au spus cum se împletesc funiile.

Cea mai fericită zi din viața mea? Păi, a fost când am luat la facultate și când patronul mi-a dat o sută cincizeci de lei cadou, că am lucrat de Crăciun și de Anul Nou. Oricum nu aveam ce face acasă. Tata a fost și el la muncă, apoi s-a dus cu niște prieteni. Eu n-aș fi avut cu cine să stau. Bani ăia au fost primii pe care i-am pus la caiet. Poate cândva o să strâng să mă operez. Sau să văd o țară străină, poate Grecia sau Bulgaria. Sau poate pentru copiii mei, dar nu prea cred că voi face vreodată.

Dacă cineva m-ar întreba ce mi-aș dori cel mai mult și cel mai mult pe lumea asta și în momentul ăsta, n-aș ști ce să spun. Ce-o da Domnul! Am cam tot ce-mi trebuie. Poate un cărucior, să car marfa din dubă cu el, că uneori mă cam doare spatele de la cărat. Îmi trebuie uneori și câte două-trei zile să mă refac. Și să-mi găsesc și eu pe cineva. Altceva, ce să vreau?